

לוח שורשי השורשים

מאת חגי הופר.

הערה – זה מסמך זמני ופרטי, נא לא להעתיק או להפיץ.

להלן לוח המנסה לחשוף את השורש הדו-עיצורי הקדום של המילים. בעבר אכן סברו שמקור השורשים הוא דו-עיצורי בלבד, ונראה שכך הוא באמת. אלא שלצורך נוחות ההצגה (ומטעמים אחרים) העדיפו להשתמש בשורש התלת-עיצורי.

אני עצמי עסקתי בדבר שנים רבות, ואף העליתי זאת כמה פעמים בכתב, אך לא בצורה מסודרת מספיק. את הפעמים האחרונות, כמו גם עיונים שונים, אפשר לראות בבלוג שלי "הפסוק היומי".

כאן קיבצתי את עיקר הדברים בקצרה, אך עדיין לא סיימתי את המלאכה, גם בגלל הליאות, וגם בגלל שכמה שורשים אינם מפוענחים מספיק על-ידי בינתיים, או שאינם מצטרפים לאחרים. בכל מקרה, מלאכה זו יש עוד להשלים.

ודבר נוסף – אני סבור שמקור השורשים הדו-עיצוריים האלה הוא, לפחות במקרים רבים, חיקוי צלילי, אונומטופאה. בכמה מקומות ציינתי אותו בקצרה, וגם כאן ניתן ורצוי להוסיף על הקיים.

זו, על כל פנים, טיוטה ראשונה של הממצאים עד כה, לתועלת הקורא.

(הערה = המילים "ועוד כאן" מציינות מילים נוספות שלא קשורות לערך, או שטרם מצאתי את הקשר שלהן אם קיים).

שורשי אב

השורשים אב, הב, עב, אף, עף -

שורשי 'אב, 'הב' ו'עב' -

הרבה פעמים עניינם תאווה ומניעתה –

אבה, אוה.

יאב (תאב), תאב, תעב.

כאב, דאב. וקרוב לו – דאג. וכן דוה.

אהב, הבה.

רעב.

וכן יהב (משא, או תקווה. השלך על ה' יהבר).

כאן גם - אב. איבי הנחל. אביב.

וכן -

קוה, במובן תקווה – קו – כמו אוה, אב.

שורשי אף ועף -

אף - כעס -

נאף (מביא כעס, אף - משלי ז), שאף (עם האף).

זעף (זעם-אף).

אף – שואף, קול השאיפה-הנשיבה. ממנו בהשאלה – כעס.

וכן אנף, אפף.

זעף – זעם + אף

עוף (נשיבת רוח), עיף (ללא רוח) ויעף.

שורש אח –

איחוי וחיבור –

אחה, אחד (אח-חד), יחד.

אח.

שורש אך –

מעיכה –

דרך, מעך, דעך, רככ. ועוד.

שורש אל –

במובן כוח -

איל, אלוהים, אלה (קללה).

ובמובן שלילה –

אל, לא, אלם.

שורש אר -

קללה -

ארר, וכן ארה. נאר.

שורשי אל

ענינם עלייה וירידה.

שורש גל -

ענינו גל וגילוי -

גלב (גלח, גלה פנים), גלד (גל בעור), גלה (הסיר גל), גלח, גלל, גלע (גלה), גלש (כגל).

וכן כאן - גלם, גלמוד.

כן - דגל (גובה), רגל (גובה), שגל (מגלה, עירום).

גולה - של מים, כגל, וכן אגל טל.

כן כאן – מגל (חרמש), סגל (דבר יקר), פגל (גילול, געל).

כן גם -

גאל - הסיר צרה, גל מעליי חרפה ובוז. ומגואל בדם - מגולל. וקרוב לו - געל.

שורש דל -

העלאה וירידה - דלג (קפץ מעלה) דלה, דלל, דלף (זלג וזלף מטה).

וכן כאן - דלח (כמו דלף?), דלק (רדף, כמו דלג?), ודלת.

וכן - גדל, חדל (ירד ופסק).

אולי גם דג, דיג – על שם שנדלה.

שורש זל -

ירידה מטה, נזילה -

זלג, זלל (לשון זול, ירוד), זלעף (וזלף).

כן כאן - זלזל (ענף), וזולת.

כן - זול, נזל.

שורש טל -

ירידה מטה -

טלל, טול (הטיל), נטל.

ומכאן טל.

עוד כאן – טלא (כתם), טלה (כבש).

שורש סל -

העלאה -

סלה, סלל, סלסל.

ומכאן - סל

עוד כאן - סלא (בפז, לשון חשיבות ועליונות), סלד (העלה עצמו מעל?), סלח, סולם (למעלה), סילון (קוץ), סלע (מתבלט), סלעם, סלף, סולת (מאכל משובח ועליון).

גם הסימן המוזקלי 'סלה' עניינו לדעתי העלאת הקול, כמו סילוק בארמית.

עוד כאן - חסל, פסל.

שורש על -

עלייה -

עלה.

וכן - בעל (ראה לעיל), יעל (תועלת, עלייה), מעל (ראה לעיל), נעל (על הרגל).
וכאן גם - רעל, שעל.

והוא גם במשמעות פעולה -
עלל, פעל.

בעל, לדעתי - בא על, כציון ליחסי מין, וממנו ליחסי בעלות, על נשים ועל רכוש, וכן שם האל.
מעל - כשם מעילה, וגם בשם מעיל, שנלבש מעל הבגדים. כמו בגד, לשון בגידה ומלבוש.
לשון כיסוי ושקר.

שורש פל -

פלה (הוציא מעלה), פלל (ראה לעיל).
וכן - נפל, עפל, שפל.
וכן אפל.

פלל - לדעתי לשון פנייה מעלה, בתפילה - לאל, בפילי - לשופט. או שתפילה היא מלשון
נפילת אפיים.

פלא - מזדקר ונראה, וכן נס. קרוב לפלה - מופלה ומופרד משאר המעשים.
עפל - מקום גבוה, העפיל - עלה.

שורש צל -

עלייה ונפילה -
צלל, צול (מצולה).
וכן - אצל (מלמעלה), נצל (כמו נשל).

עצל - אולי יושב בצל.

הציל - הוציא והעלה מצרה, ואולי קרוב להצל.

שורש קל -

ערך ירוד -
קלה (במובן קלון), קלל, קלס, קלקל.

וכן - שקל (משקל, ומכאן שם המטבע).

דקל - גבוה.

מקל - מקל על ההליכה.

וכאן גם - קלח, קלט, קלע, קלוש (קל).

שורש של -

שלה, שלל.

נשל.

אות ב' -

בתוך -

ב, בית, בבת עין, בא. ועוד.

שורש בד -

לבד, ד' יחיד, כדקירה -

בדד, בדל.

לבד, בד.

וכן אבד.

שורש בז -

בוז וביזה, כמו גזז -

בוז, בזז.

שורש בח -

מכה (קול מכה) -

ישנם ארבעה שורשים עבריים עם הסיומת 'בח' -

זבח, טבח, נבח (קול הנביחה), שבח.

שבח - משמעה המקורי הוא השקטה, כמו בפסוק - אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוֹת הַיָּם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אַתָּה תִשְׁבְּחֵם (תהילים פט, י). רש"י - אתה תשבחם - תשפילם.

שורש בל -

בלאי וחיסרון -

בלה, בלל, בלבל.

נבל. בלם.

אבל (אבלות ואָבל - אך לא), כבל, סבל.

בל, בלעדי, בלתי, הבל.

בלג (עניינו הגברה, קרוב לפלג, אך גם עצירה).

כן בטל, בלק (הרס).

ומים -

בלל, מבול, יבל – יובל יבול (וכן בול), טבל.

יבל (להוביל) – במים, כנראה.

שורש בן -

קרוב לחן-כן במובן ייסוד -

בנה.

וכן - בין (הבין והתבונן), הבן.

הבונה - משתמש בתבונה.

ומכאן גם בן - בפרקטיקה העתיקה הולדת הבן נקראה 'היבנות'. כך בדבריה הידועים של שרה –

בראשית טז, ב

ותאמר שרי אל אברהם הנה נא עצרני! הנה מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברהם לקול שרי.

ושל רחל –

בראשית ל, ג

ותאמר הנה אמת בלה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה.

הבן – הוא זה שבונה את המשפחה.

אבן - בונה.

גבן - (גבינה) - אולי מלשון בנייה.

שורש בע

פעלי מים ונביעה, קול בעבוע –

בעה, טבע (טביעה), נבע (נביעה), בעבע.

וכן השם בועה.

לפי נצר, גם הביע, במשמעות אמר, הוא מלשון נביעת הדיבור. וקרוב לו אולי - שבע (שבועה), שעניינו דיבור.

בעבוע הוא אונומטופיאה.

טבע כשם, הוא מלשון ימי הביניים.

שורש בק –

קול שבירה –

בקע, בקק, בוק.

בקבוק – קול בקבוק.

שורש ביץ –

בצבוץ, כמו הנץ –

ביצ. ועוד.

מכאן – ביצה.

שורש בר -

עניינו יציאה, קרוב לפר -

ברא (הוציא לקיום), ברה (לבדוק), ברח, ברר, יבר (בחר).

בר - חוץ. וכן - תבואה - הנמצא בחוץ. ומכאן –

ברא (במובן בריאות), ברה (אוכל), שבר (של מזון, כבסיפור יוסף).

וכאן גם – ברך (רך).

וכאן גם השמות - ברבור, ברד (יורד), ברזל, ברומים, ברק (נקי), ברקן, ברוש, ברית (כרת).

וכן נקיות –

בר, באר (פירש, ברר), באר מים (צלולה), וכן בור (מים).

שורש בש ובס -

בושה -

בוש, לבש (כנגד הבושה), חבש.

וכן בשש (מתעכב, חיכו לו 'עד בוש').

ולשון סלילה -

כאן גם כבש (הביס, בוסס).

כבס.

כאן גם יבש.

פעלי ג' גובה -

שורש גא -

גובה -

גאה.

שורש גב -

גובה -

גב, גבה, גבע, גבר.

וכן כאן - גבא, גבח, גבל, גבעול (גבוה).

גבינה וגביש - נראה שעל שם הצטברותם בשכבות.

כן גוב - מקום תחתון, הפך הגובה.

כן רגב - גוש אדמה.

כן כאן נגב (מקום יבש), שגב (שורש שג-גב).

שורש גג -

גובה -

גג.

שורש גה -
גהר (על).
וכן כאן - גהה.

שורש גו -
גו. גוי (אולי על שם הגאווה).
(עוד כאן - גוה, גוע, גוף, גוש).

שורש גל -
גיל-גול - שמחה עולה כגל.

שורש גר -
נזילה -
נגר.
גיר - אולי על שם שניגר.

וכן גיא, גחון.

שורש גד -
לחתוך, בדומה לקט-חט -
גד, גדד, גדה, גדע.
וכן כאן - גדל, גדף, גדר, גדש.
וכן - נגד (בגדה השנייה).
להגיד (גיד) - לשון חיתוך (כמו מילה - כריתה).
(ויש אגד, בגד, מגד).

שורש גז -
חיתוך -
גזז, גזל, גזם, גזע, גזר (וגרז).

וכן - גוז - נגוז ונעלים.
גזז – קול הגזיזה, וכנראה גזיזת הצמר במקור.

שורשי גא -

עניינם מגע ופגיעה -
נגח, נגע, נגף, נגש, נגש.
פגע, פגש.
גיח-גוח.
וכן כאן - נגן, נגר (נזל).

שורש גמ -

שתייה -
גמא, גמע, לגם, גמל.
גמל המדבר – לוגם הרבה.

שורש גר -

חיכוך -
גרד, גרה.
כריתה -
גרר.
אסיפה -
אגר, דגר (במובן המקראי אסף)

שורשי אב -

שורש דב -

נזילה, כמו זב -
דבר (שפיכת דיבור), וכן דבב, דבה.
וכן – נדב (ונדף).
עוד כאן - דבא, דבל. דבש (ניגר). דוב.

וכן -

שורש זב -

זוב.

וכן זנב (כמו זב מאחור), זבל.

אולי מכאן גם זבד, וזבל במובן זבד, כבברכת זבולון.

ואולי גם אזוב, כמו זב.

קרוב לו -

שורש נב -

נזילה -

נבא - ניב שפתיים, לפי רש"י, נוב (צמיחה).

כאן גם - נבב (ריק).

ענב.

שורש דד -

אהבה -

דד, דוד, ידד - ידיד.

עוד כאן - דדה (הליכה בדרך ריקוד לשמחה).

דודאים - צמח אהבה. ואולי גם דויד אהוב.

הידד (שמחה).

שורש דח -

דחייה -

דחה, דחף, דחק.

ועוד כאן - דוחן (טחון?).

וכן - דוח, נדח (נידח).

וכן- שורש דכ -

רפיון -

דכא-דכה.

וכן דוכ (כתש), הדרך.

שורש דם –

– דם

דמע – דם עין.

דם. אדום. אדם – אדום. אדמה – אדומה.

כאן גם דמה – קרבת דם?

שורש דן –

– שפיטה

דין.

וכן אדון.

ויש אדן – בסיס, כן.

שורש דע –

– במובן ידע

ידע, ידה (התוודה).

שורש דק –

– דקות

דקק, דקר.

בדק, סדק, צדק.

חדק (קוץ).

וכן דוכ (כתש).

אות ה' -

שורשים עם ע' הפועל ה' -

נקיות -

טהר, זהר, צהר, בהר, בהק, זהב, צהב, להב, להט, נהר (נהרה), תהל.

כן – נגה. (מפיק בהא), הלל (אור).

(כן בערבית, לפי ויקימילון).

אבל גם -

צוהר - חלון צר.

בהיר - בר ונקי.

לוהט - הפך לט-עלט, אפלה.

בהט – אבן יקרה.

ואוסיף שהאות ה' פעמים רבות באה במילים במובן זה, כגון בוהק, נוגה (ה"א מופקת) ועוד.
אולי הקריאה הה מביעה השתוממות על יופי ונקיות.

וכן קול חיה –

נהם, נהק.

וכן בא' -

שאג.

וכן בע' –

געה.

וקרוב לו – גער.

נאם (כאריה וכדיבור), נאק, נאץ, נאר (קלל).

ותבהלה ותדהמה –

בהל (בהלה ובלהה), דהם.

והפך הניקיון –

זהם.

שורש הר –

הרה.

וכן הר (כשל הרה).

אות ו –

חיבור. וכן הוו הפיזי מחבר.

אות ז –

זיו –

זיו, זהב, פז, זרח, זיק.

ומכאן טהרה ונקיות –

זכה, זכך. וכן זקק.

ואולי גם זית – שמן זית זך.

מהירות –

זמן, חפז, פזיז, בזק, זנק.

מחשבת חטא –

זימה, זנה, זוד (זד), זמם, וכן יזם.

זמרה –

זמר. וכן זמזום.

קול הזבוב – זבוב.

שורש זק –

חזק –

אזק, זקק (במובן אזק), חזק, נזק, עזק (עשה גדר).

וכאן – זיקים.

זקן – אולי על שם אובדן הכוח. וכן זקן הראש.

קרוב לו **שורש צק** –

בצק, יצק, צוק (מצוק ומצוקה)

צוק – וכן צור, סלע.

וכן שורש זק-זכ –

דבר המתבלט -

זקר, זכר.

קרוב לדקר.

זכר – זוכרים את מה שמזדקר. והזכר הגבר מזדקר.

וכן הוא הזיקורת – מבנה מזדקר הנזכר.

שורש זא –

עוד במובן זריקה -

נזה, נזח.

זליגה -

נזל.

שורש זע -

זעזוע -

זעה, זעם, זעף, זעק.

וכאן גם - זעך, זעיר.

וכן - זוע, זיע, יזע. זוועה, זעווה.

שורש זר -

זריקה וזרייה -

זרה, זרח (זרה אור), זרם (זרה מים), זרע, זרק.

עוד כאן - זרב, זרזיף, זרזיר, זרת.

וכן לשון זרות - זר (כזרוי לבחוץ), נזיר.

וכן - זור, פזר, בזר.

מזור - תרופה שזורים. ואולי מכאן עזר.

וכן - זרא (דבר זר), אכזר.

או מלשון זר -

אזר, נזר.

וכן חזר (בעיגול).

שורש חב

שורשי חבא, קבה, כבה, קוה

לי נראה שיש קשר בין המילים – מובן של דבר פנימי. זה משותף הן לחבא הן לקובה והן לקיבה (לקוב הוא עניין אחר, שצריך עיון נפרד). באופן דומה – בחובו – בתוכו.

ועוד נראה לי שקשור לאלה גם השורש 'כבה', שגם הוא מורה על היעלמות, כמו חבא.

לכאן שייך גם ה'מקווה', שלו שתי משמעויות, ובמשמעות מקווה מים בלבד.

שורשי חב בהוראת פנים -

חבא, חבה, חבק, וכן כנראה - חבר, חבש.

ועוד כאן - חבב, חבט, חבל (מחבר), חבת.

וכן - חוב.

שורשי קב בהוראת פנים -

קבל, קבץ, קבר.

ועוד כאן (צריך לבדוק) - קב, קבה, קבה, קבע.

עוד בשורשי קו -

קוה, כאמור, הכנסה פנימה, והיפוכו - קוא-קיא, הוצאה החוצה. וכמוהו יקע - להוקיע.

שורש חך -

חך -

חכה - לחיך הדג. חיכה - בדיג.

חכם - אולי מחיך, איבר הדיבור. (ואולי קשור גם לחנך).

שורש חל –

במובן ציפיה –

אחל, יחל, חלה (תפילה).

(ועוד).

וחולי –

חלה, בחל. חלש.

חלאה, חלכה – זוהמה.

החולה מתפלל.

חלם – החלמה מחולי. וכן חלם – חלום.

וכן מציאות ושינוי –

חלל (התחיל), חלף.

חלל - שורש רב משמעי – חול הפך הקודש, מת, התחלה, חליל ומחול, חלון ומחילה, חלה לחם

כאן גם חלק, חלץ.

פחד –

חול-חיל, זחל (זחלתי ואירא, דחילו).

חיל (צבא) – מביא חיל ורעדה. כן שחל (אריה).

שורש חם -

עניינו חום, גם רגשי -

חמד, חמה, חמל, חמם, חמס, חמץ (חומץ), חמר (חמרמרו מעי).

יחם, נחם, רחם.

וכאן גם - חמא, חמט, חמק, חמש, חמת.

לחם – מאכל חם. וכן לוחם, להט קרב.

שורש חנ, כנ, קנ -

יציבות וקביעות -

חנה, כון (כונן, הכין).

וכן - חנך (חנוכה, ייסוד). ואולי גם - חנט.

נוכל לזהות ולאחד את שורשי חן-כן בעניין יציבות וקביעות.
ולכאן שייכת אף המילה 'כאן', מה שמכונן במקום זה. וכן, נמצא.

לשורש חן גם מובן של חן וחסד -

חנן, חנף. חין (חן).

ושורש קן -

קנן (קן, חניית הציפור).

קנה - במובן רכש והכניס לביתו, או - יצר, כונן (קונה שמים וארץ).

קנא - אולי קנאת רכוש, קניין.

שורש חס

חסה, וממנו חס (ריחם) -

חסד, חסה, חסן.

וכאן גם - חסל, חסם, חספס, חסר (סר).

שורש חצ -

חצייה -

חצב, חצה, חצץ.

וכאן גם - חוץ (נחצה), חיצון (חוץ), חצר (בחוץ?).

וכן כוח -

לחץ, מחץ, נחץ (לחוץ, דבר המלך נחוץ).

ועוד כאן - רחץ, שחץ.

שורש חק -

שיבור וחקיקה, כצליל ק' -

חקה (חקק), חקק, חקר.

חקה – חקיקה על הקיר –

ותוסף אל תזנותיה ותרא אנשי מחקה על הקיר צלמי כשדיים [כשדים] חקקים בששר.
יחזקאל כג, יד.

חקר – 'אשר בידו מחקרי ארץ' – מעמקיה, הדורשים חציבה.

חוק - חקוק באבן, כעשרת הדיברות.

כן - שחק (שקרוב לו מחק, מגזרת מח-מחה).

שורש חר -

מלשון שריפה, ובהשאלה אסון, לפי חרה -

חרב, חרד, חרה, חרך.

ומלשון חור, לפי חרר -

חרט, חרץ, חרק (סדק), חרר, חרת.

ועוד -

חרף - בחרי-אף.

חרוז - בו חור.

חרטומים - כותבים בחרט.

חרול - קוץ מדברי, חום.

חרס - שמש, חום. וכן כלי חרס, הנעשה בתנור, בחום.

חרחור - מחלת חום.

ועוד כאן - חרג, חרגול, חרמש, חרצובה, חרצן (בחריץ), חרש, חרש, חרם.

חרם – משמעו גם רשת, ולדעתי מלשון החורים שברשת, ובא בהשאלה ללשון קדושה ונידוי.

ועוד -

בחר – 'בחרתיך בכור עוני', עניין שריפה, וכן בחן (בכור).

נחר – 'בני אימי נחרו בי' – עניין חרי־אף ושריפה.

שחר – שחור משריפה.

על חירות ובן־חורין כתבתי בעבר, שהרי האנשים החשובים נקראו 'חורים', ואולי בדומה למחררים את פניהם לאות כבוד בחברות הפרימיטיביות עד היום, ועיין שם.

אחר, אחרי - אולי מלשון שחור, זמן הלילה.

צחר - לבן, הפך השחור.

שורש חש

נמצא בו מכנה משותף של חוש בשורשים -

חשב, חשד, חשק, חשש.

נראה שיש מכנה משותף ברור בין הפעלים, והוא הפעלת פעולה שכלית כלשהי ביחס לאובייקט. כך חשב – היא פעולה לוגית, חשד – היא פעולה שכלית-נפשית שמקורה פחד, חשק – היא פעולה שכלית-יצרית בשטח המיני בעיקר, וחשש – דומה מאוד לחשד.

עוד כאן - חשה (שקט, ללא חוש), חשך (כמו חסך), חשך, חשל, וכן המילים - חשמל, חשמן, חושן (כלי ניחוש), חשרה (חשכה).

וכן עניינם חוש - נחש, לחש, רחש, חוש.

אות ט' -

נטייה (קרוב לנד) -

נטה, שטה-סטה, שטה (שוטה).

מוט (התמוטט).

מטר, נטר (קול טפטוף).

וכן - למטה, מיטה.

עיט (לעוט, צלילה מטה), יעט, וכן בעט, ואולי גם בעת.

ירט (עיוות). כי ירט הדרך. ועימו רטה. וכן רטט, רתת, רעד.

וכן - סטים, שטים.

שוט (לשוט, לשוטט).

טעה, תעה.

וכאן שט בהוראת שנאה -

שטן - 'משוט בארץ ומהתהלך בה'. סוטה מהדרך. וממנו - **שטם**.

שאט – שנאה וגועל - השאטים אותך, שאט נפש.

וראו עוד שורש מט-מת.

שורש טש -

(בא בסוף שורש)

טש - קול ההכאה, כמו בפטיש -

בטש, טוש (קרב ניטש), לטש (לטישת זכוכית), נטש, עטש (קול העיטוש), קטש, רטש.

שורש טם ותם -

אטימות -

טמא, טמה.

אטם, טמטם, פטם.

וכן טמן.

שורש תם -

סתם.

כן - כתם.

שורש יף -

ינפי -

יפה, יפע (הוד), הופיע, מופת.

שורש יש -

קיום, וכן עש -

יש - יש ותושיה, אש, איש, אשיות-יסודות.

אישון לילה – עוצם הלילה.

שורש כח -

הוראתו קיום, נמצא, יש -
יכח (הוכחה ותוכחה), נכח, כוח.
וכן - נכוחה (אמת), נוכח (מול), כוח.
וכן - כך, ככה (זה הקיים).

ובשורש קח -

גם - לקח - את הקיים. ואש מתלקחת - מרבה קיומה. וקרוביו - לקט, לקש. ובסדרה זו גם לקק (לק).

ועוד -

כחד, כחש. שניהם בהוראה כפולה - שקר (או העלמה) והשמדה, שהן הוראות קרובות. והוראתן - הפך הקיים.

שורש כל -

כליון -

כלה, אכל (ועכל), כלא (כל-לא?), שכל.

וכמות -

כול (כל-מדד), כלל.

כילי (כיל) - מ-כל-מדד אולי.

מיכל, כלי.

וכן - יכל,

רכל - מרכולת. רכיל. לפי רש"י כמו רגיל, סובב והולך.

שורש כף -

עניינו צורת הכף -

כפה (הכביד כפו), כפפ (ככף), כפר (כיסה בכף).

וכאן עוד - כפל, כפן, כפיס, כפש, כפתור (לפי שד"ל - כף של שור).

השורש כפ"ר, מטבע הדברים, זכה לפרשנויות רבות. לי נראה שהוא פשוט מלשון כף, המונחת מעל משהו וחופפת עליו. כלומר כפרה היא פשוט כיסוי, מעין הגנה.

בעניין כפל, מעניין לראות שיחזקאל משתמש בלשון נופל על לשון כף-כפל –

וְאֵתָהּ בֶן אָדָם הַנִּבְאָ וְהָךְ כָּף אֶל כָּף וְתִכְפֹּל חֶרֶב שְׁלִישִׁתָּהּ חֶרֶב חֲלָלִים הִיא חֶרֶב חֲלָל הַגְּדֹל
הַחֲדָרָת לָהֶם.

יחזקאל כא, יט.

ואולי באמת כפל הוא כף-ל-כף, פעולה שאכן יוצרת הכפלה.

וקרוב לו – טפל – הוסיף.

וכן -

אכף, אוקף.

וכן כאן – שפף.

שורש חף -

אף הוא מלשון כף -

חפא-חפה, חפן (וחופן), חפף, חפר (בכף), חפש (כמו חפר).

וכאן עוד - חפז, חפץ, חופש.

שורש כר -

הכרה והעדפה –

הכר, נכר (להכיר ולהתנכר), בכר, בקר (ביקורת).

הבקר (צאן) – אולי מבוקר, כבקרת רועה עדרו.

ועוד.

שורש לט -

חושך והסתרה -

עלט, לוט, בלט (בחשכה).

וכן באנגלית אור.

שורש לע -

פה -

ומהפה הצוחק הושאל לליצנות -

לעב, לעג, לעז.

ובדומה ללעג - עלג, וקרוב לו -

עלז, עלס, עלץ.

וכן לוז (לץ).

עלב - בדומה ללעב.

ובעניין אוכל -

לעט, לעס. לוע.

כן בלע. וממנו בלס.

לענה - אולי על שם בליעתה, ועיניה, לע-ענה.

שורש לק-לג -

חלוקה -

חלק, וכן - בלק, סלק.

פלג (פל-לג).

וכן חלק כשם. לא מחולק.

אות מ' -

שורש אַם -

קול רעש או היעדרו -

שורש שם -

שממה -

שמד, שמם. אשם, נשם.

שורש דם -

דממה -

דום, דמם.

שורש הם -

המה, המם. וכן הימ.

בהמה – הומה.

המולה. המון.

שורש לם -

הלם.

שורש עם -

נעם, רעם, טעם (צליל).

שורש מח -

חה או כה - קול ההכאה -

מחה, מכה -

מחא-מחה, מחל (מחה חטא), מחץ, מחק.

נכה=נכא (הכה).

מוח (נימוח).

קמח - נמחה.

וכאן גם - מחוז, מחר.

וכן - עלייה ושגשוג -

שמח, צמח.

נוסיף - אות ח' באה פעמים רבות בפעלים של צחוק ושמחה, חיוך וחדווה, וכן הלאה.

שורש מט-מת -

נופל -

מוט, שמת.

מות.

כן - צמת, קמת (באיוב).

שורש מל -

כריתה -

נמל (מל), מלל (כמישת צמח ודיבור), מלק, קמל.

שורש מצ -

מצץ -

מצה, מצצ.

מיץ, מוץ.

אמץ, חמץ, קמץ.

אמץ - לאמץ כמו למוץ, וכן אמיץ.

וכן אולי מצא.

שורש מר -

גובה והמראה, כמו רם -

המריא, אמר (הרים קול), ימר (התיימר).

ומרירות ומרד -

מרה, מרד, מרר.

שורש אש -

מישוש -

חוש, מוש, גשש.

מוש - גם לשון תזוזה.

אות נ -

שורשי נא -

עניינם תנועה -

נוד, ינח-נוח, נוע (נד, נח, נע). 'נע ונד תהיה בארץ'.

כן נום (נם, ישן), נוס (נס), נוף (הניף).

כן - ינח, נחת.

מנחה - מונחת.

נהה, נוא (הניא). וכן ינה (הונה).

נדד, נדה (הרחקה).

נד - עומד.

נחה - הנחה למנוחה בדרך.

נוט - תנוט הארץ, תנוד.

נאד - כלי למים לנדידה.

נער - התנערות ונעורים - אולי על שם התנועה (נע מהר?).

זנח - נח.

קרוב לו - שורש זע -

זוע, זעזע.

שורש נק -

עניינו צוואר, וכן באנגלית -

חנק, ינק (ליד צוואר).

ענק (תכשיט צוואר). וקרוב לו ענד.

אות ס' - התמוססות, קול התמוססות -

שורש אס -

ס' המאיסה, קול הנחש -

מאס.

כן - אסון.

שורש בס -

בוס - הביס, התבוסס בדמו.

קבס.

וכן בצץ (בוץ, ביצה).

כן באש.

וכן - בסיס.

שורש הס -

שקט, כמו ששש -

הסה.

שורש חס (היה כבר) -

חסה, וממנו חס (ריחם) -

חוס, חסד, חסה, חסן.

וכאן גם - חסל, חסם, חספס, חסר (סר).

שורש טס -

טסס - קול טיסה -

טוש-טוס - טס, עף.

טווס - טס.

שורש מס ומש -

התמוססות וגריעה -

מסס (נמס).

קמש, רמס-רמש..

(מסה).

כן כעס - חמס (חמ-ס). קול המאיסה.

שורש עס -

מאיסה -

כעס. (קרוב גם לזעם-זעף, ע' אמצעית).

כאן גם - עסס (סס).

שורש פס -

נעלם, התמוסס -

פס, פסס.

וכן - אפס, רפס (רפ-פס).

כאן גם - כפס.

אפס – פס

תפס – פס, הפך הנס

פוס – פס, נעלם

פסל – פס, מוסס את האבן

פסק – פס, אפס

פספס – פס

כאן גם – פסע (רמס?).

שורש קס –

קסס.

שורש רס -

עניינו הרס, כמו מסס וכו' -

גרס, דרס, הרס, סרס, קרס.

רסס.

ארס, חרס (הנשבר).

כרסם.

וכן - גרש.

שורש סס -

רקבון (ולעיתים הפכו) -

סס, גסס, כסס, מסס, עסס, קסס, תסס.

(יש עוד - סוס, פסס וכו')

וכן כאן - נסס (נס).

נסה – אולי הניסיון בולט כנס, כדגל. -לבדוק

שורש שס -

ראה שס.

שורש סב-שב -

עניינו סיבוב –

שוב, שוב-סוב, סבב.

שורש סך -

מחיצה -

סככ=שככ, סכסך, סכר.

וכן - יסך.

וכאן גם - סכל, סכן, הסכית.

מסך - מפריד. ויש מסך - שפך.

וכן –

שורש סח –

עקירה והריסה –

נסח, סחף (סח-עף). ועוד.

שורש סע -

תנועה, בדומה לנע –

נסע, סעה, סער.

ונשיאה (במסע בדרך) –

נשא, נשא (גבוה, שין שמאלית).

שורש ספ -

ספה, קץ -

ספה.

וכן - סוף.

ספף, פנים -

ספח, ספל, ספן, ספף, ספק=שפק,

וכאן גם - ספא, ספד (ספק כפיים), ספחת, ספר (פר).

וכן - אסף, יסף.

פה גם - כסף, כיסופים.

שורש סר -

סר מהדרך, פנה -
סרה, סרח, סרס, סרר.
וכן כאן - סרב (קוץ), סרן, סרעף, סרף, סרפד.
וכן בדומה לסרס - שרש.
וכן סור (הסיר).
וכן אסר (איסור ומאסר), חסר, יסר (את הסר, ומכאן מוסר), מסר (פנה), נסר (הסיר).
בוסר.

שורש עד -

במובן לבישה -
עדה, עטה, ענד.

שורש עק -

עק, עג, חג -

עקמימות ועיקוף -
עקב, עקל, עקם, עקף, עקש.
וכאן גם - עקד, עקה, עקר. וכן - עקרב.

וכן -

קול צעקה -

זעק, צעק.

וגם נהק.

אולי משורש עקה, במובן מועקה.

שורש עג -

עגול -

עוג, עגה-עגן, עגל.

וכאן גם - עגב, עגם, עגר.

שורש חג -

עגול -

חוג, חגג, חגר (חגורה).

וכאן גם - חגב, חגה.

שורש עץ -

חריצה, צ' חריצה -

נעץ, רעץ. כמו חרץ.

עץ - נעוץ.

יעץ - שואלים בעץ "מקלו יגיד לו".

שורש עש -

לשון קיום, יש -

עשה, עשק ועשק, עשר ועשר, עשש (חלש).

כאן גם - עשב, עשן (אש, יש), עשת (שן), עשתר.

וכן הוא קול רעש -

געש, כעש-כעס, רעש.

שורש פח -

הכאה, קול פח -

פחד (פח-חד), פחז (קרוב לפחד).

פח ופחת.

יפח, נפח, פוח.

וכאן גם - פחה, פחם.

כן שפח-ספח בהוראת ספחת-צרעת, מחלה ומכה. ולו הוראה נוספת בהוראת סיפוח ומשפחה.

שורשי פך ובך -

שפיכה, קרוב לפח -

נפך, שפך.

וכן הפך.

וגם בכה (שפך דמעות).

בוכ – מבוכה, קרוב לבכי. וממנו – סבך.

כאן גם - אבכ (התאבך, התאכל), בכא (צמח).

וכן – רבך (חליטה).

שובך – סבך.

ועוד כאן – בכור.

שורשי פט ובט -

מכה -

שפט.

שבט, חבט, צבט.

לפת.

כאן גם - נבט (בצבץ החוצה), וקרוב לו אולי - הביט.

גם - לבט (לפת), עבט (עבד?).

שפט - שופט ושפטים, השופט אחראי לענישה. וכן קשר לשבט, בהוראת מקל ועדה. ומכאן גם שוט.

צבט - ויצבטו לה קלי. וכן שם - צבתיים (במגילת רות).

שורש פץ -

נפץ, מכה -

פצה (פתח), פצח, פצל, פצם, פצע, פצר.

וכן - פצם, פצר.

נפץ (פצץ), פוץ (נפוץ).

וכאן גם חפץ, קפץ.

קפץ במובן קופץ - קרוב לנפוץ.

שורש פק -

מכה –

פקע.

דפק.

כאן עוד – פוק (הפיק, הוציא).

פוקה (מכשול, מכה).

שורש פר -

מלשון פרייה והתרחבות -

פרא, פרה, פרז, פרח, פרס, פרע, פרץ, פרש.

מלשון פירור, התפוררות -

פרד, פרט, פרך (לשון שבירה), פרם, פרק, פרו, פרש.

וכן -

אפר – התפוררות אדמה

הפר – התפוררות הסכם

חפר – בדומה לאפר

ספר – מלשון ספירה, אולי כמו פרט אחר פרט, התפוררות יוצרת ריבוי. ומלשון סיפור - ספרים בעולם הקדום היו מגילות שהופצו למרחקים, לשון הפצה.

עפר – בדומה לאפר.

תפר – חיבר את מה שהתפורר.

וכן פור (הפר).

מילים נוספות - פרבר, פרור, פרעש, פרשז.

שורש פש -

מובן התרחבות -

פשה, פשט, פשע, פשק.

וכן כאן - פשח, פשע, פשר, פשתן.

וכן אולי במובן התרחבות -

טפש (שמן), נפש, עפש, רפש.

הנפש 'מתרחבת', וכן הנגעים טפש-עפש-רפש פושים ומתרחבים במקומותיהם.

אפשר לשמוע קול התפשטות ב'פשש'.

וכן 'חופש'. ורטפש.

אות צ –

– צרה

להלן.

ובצבוץ ונציצה –

שורש צץ -

נצץ (כמו בצ, גץ).

שורש נצ –

צמיחה וריב -

נצה – צמיחה (כמו בצ) וריב, נצח (לנצח ריב, ועוד משמעויות, נצח הוא גם דם).

שורש צא –

יציאה, קרוב לצע –

יצא.

שורש צב -

עניין קיבוץ -

צבא (חונה סביב, מראות הצובאות), צבה (בטנה צבה), צבט (צבטו לה קלי), צבר, צבת.

וכאן גם - צבע.

או עמידה -

יצב, נצב.

שורש צח –

– יובש

צחה, צחח.

שורש צם -

צמצום -

צום, צמא, צמק, וכן צמצם.

שורש צף -

ציפה -

צוף, צפה.

ציפור - צפה באוויר.

וכן צפה-ראה, כצף מעל הדברים, וכן הצופה הנביא. וכן מצפה-מייחל.

שורש צנ -

צמצום, כמו צם -

צנע, צנף.

וכן - צנום, וכן צנן וצינה (שאוּלי עניינם דומה)

וכאן עוד - צנח (נח), צנצנת, צינור, צנתר.

שורש צע -

עניינו צעידה -

צעד, צעה (צעד), צען.

וכאן גם - צעף, צעק (זעק), צער (צר) וצעצע.

מילון ספיר -

צוּפָה, צוּפָה - משוּטט, צוּעַד.

צוּעֵן - נוּדָד, נע ונד.

צעצועים - כניקה של גילוף אמנותי.

קרוב לפועל הערבי <צעא> ושם פירושו הכנת פסל או קישוט באמצעות התכה.

צעד - קשור גם למעד, וכן ליעד. על כן נראה שהוא מורכב - צע-עד. צא במובן יצא, ועד אולי במובן יעד - יצא ליעד.

וכאן גם -

בהוראת מכה -

בצע, פצע, קצע.

וכן כאן - יצע (הציע, פרש).

יצע - להציע מיטה הוא לפרוס אותה בסדינים, ובאותו אופן להציע הצעה הוא לפרוס את הדברים בפני השומע.

שורש צר -

עניינו צרה -

צרב, צרה, צרח, צרע, צרף (וכן שרף), צרה.

וכאן עוד - צרך.

צוהר, סוהר - צר.

צער - צר.

וכן -

לשון חוזק -

אצר, בצר, נצר (כמו אצר).

לשון צרות -

יצר, קצר.

עצר - יורש עצר עניינו חוזק (וקרוב לו נצר), עצירה אולי עניינה צרות.

ועוד - חצר.

צור - חזק.

צרות וצורה כנראה עניינם אחד, מימדי מרחב.

אות ק' -

ניקוב וסידוק (קול ק') -

נקב, נקד, נקף, נקק, נקר, נקש.

וכאן גם - נקה, נקם (קם-חם).

יקב - בו נקב.

שורש קד

עניינו מוקד, כמו חוד (ד' דקירה). כן עניינו שריפה, על שם מוקד האש, שבמרכז - יקד (במוקד), נקד (נקודה, חוד) עקד (למוקד), רקד (אולי - במוקד), שקד (כמו יקד, התמקד).

קדד (צריך לבדוק), קדה.

קדח (בער), קדש.

וכן כאן - קדם, קדר, פקד.

וכן - נוקד, עץ שקד, רוח קדים.

קדקד - מעין חוד, והוא הקד.

קדש - מוקד אש, לפי שד"ל.

קדה (קוד, לקוד) - למוקד. ומכאן כנראה 'קוד התנהגות'.

לשונות חיתוך -

שורש קט -

קטב, קטל, קטן, קטף.

וכאן גם - הקטיר.

ושורש קוט.

גם גת – מקום כיתות.

שורש קץ -

קצב, קצה, קצע, קצץ, קצר.

וכאן גם - קצח, קצין (מקצה העם?), קצף.

הקוצף מעלה רוק בפיו כמשמעות השנייה – קצף על פני המים, המופיעה פעם אחת במקרא.

וכן - לשון מאיסה -

לשון מאיסה –

קוצ – למאוס.

יקץ – הקיץ, קם משנתו – קץ הלילה.

עקץ – כמו קיץ.

שקץ – מאס.

לקוץ בדבר ולשקץ אותו – אולי כמו 'כלו כל הקיצין, באו מים עד נפש', להביא סוף וקץ לדבר. ואולי כמו קוץ דוקר.

שורש כת -

כתב (בחרט), כתש, כתת.

וכאן גם - כותל, כתם, כתנת, כתף, כתר.

שורש חט -

חטב, חטף.

וכאן גם - חטא, חטם, חטר.

וכן - שחט. (ואולי גם שחט-סחט).

שורש חת -

חתך, חתף, חתר, חתת (פחד).

וכאן גם - חתה, חתל, חתם, חתן.

חתן - חתונה היא ברית, וברית - כורתים.

כן - פחת (נחתך).

שורש חד -

חדד.

וכאן גם - חדה, חדל, חדק, חדר, חדש. וכן שחד (אולי מ-חדה, חדוה).

וכן - חוד, וממנו - אחד ויחד.

פחד - מהצליל החד, וכן חת.

חתול - פוחד. וכן באנגלית (לשון חיתוך ולשון חתול).

מחט - חדה. וכן חוט.

*

שורש קם -

צמצום, כמו צם -

קמט, קמל, קמץ, קמש.

וכן קמח כאן.

שורש קע -

עקירה -

קעע (נקע), קעקע.

שורש קפ -

קפיצות וסגירות, בדומה לכף -

קפא, קפד, קפז, קפץ.

והשמות קיפוד וקיפוז.

קפץ - קפוץ וקופץ, בדומה לקפיץ.

וכן -

בהוראת עיקוף או הרמה (הפך כפיפות הכף), או מכה -

זקף, יקף-נקף, שקף, תקף.

וכאן עוד - עקף (עק).

שקף - שורש קשה וצריך עיון. משקוף - שהדלת נוקפת עליו, לפי המפרשים.

שורש קר-כר -

חפירה -

כרה, נקר, עקר.

קרן, קרדום, קיר.

וכן כרת. וקרוב לו - ברית.

שורש קש -

קשה -

קשה, יקש (מוקש), נקש, עקש. קשח.

כאן גם קש, וקשש. וקרוב לזה - קשת.

וכאן גם בקש.

קשקש – שריון.

אות ר' -

בציון שיר -

רן, שר, זמר.

שורש רב -

ריבוי -

רבה, רבע.

ורייב -

ריב, קרב.

ועוד כאן (עניינו אולי גם משטח מנוחה) -

רבי (מרבדים, בד), רבץ, רבץ (מרבק, אולי מ-רוק?), רבע (מקום ההרבעה, שאולי ממנו נגזרו השאר).

רביבים - מגזרת רב, לפי אבן עזרא. עננים רבי מים.

רהב (גאוה) - מלשון רוב (וה' התפעלות).

שורש רג -

רגש וסערה -

רגז, רגן, רגע, רגש.

כאן גם - רגב, רגל, רגם.

וכן - ערג.

וכן כאן - ארג, הרג, חרג, מורג, סורג, שעניינם כנראה אחר.

שורש רח -

במובן ריח ורוח -

ריח, רוח.

שורש רם -

גובה, כמו מר -

רום.

ורמאות -

רמה.

כן שפל, הפך הגובה -

רמם (וירום תולעים), רמס-רמש.

רימה - תולעת.

שורש רד -

ירידה -

ירד, רדה, רדם.

כאן גם רדף.

וכן ברד.

ועוד.

מרד-מרי.

שורש רך -

רכות -

רך, ירך, ברך.

ברכה = אולי נעשתה עם כריעת ברך, בדומה לשבועה, 'וישם ידו על ירכו'.

שורש רע -

רוע -

רעב, רעל, רעץ (רע-עץ).

רוע.

רעוע -

רעד, רעם, רעע, רעש.

עוד כאן - רעה, רען, רעף.

וכן -

גרע, פרע (פר-רע), צרע (צר-רע), קרע.

וכן כאן - זרע (זר), כרע, שרע.

וכן - רשע, פשע.

ירע – תרועה. וכן כאן יריעה (כמו שרע).

שורש רף -

רפיון -

רפה, רפא. הרף.

רפד, רפק.

שורש רצ -

רוצץ -

רצח, רצע, רצץ.

ורץ -

רצד (רץ לכאן ולכאן), רצה (רץ אחר הדבר), רוץ.

וכאן גם - רצפה (רשף אש ורצפת בית).

וכן - רוצ, שרץ.

שורש רק -

רקיקה -

רוק, ירק. רקב, רקח, רקק.

כאן גם רקם, רקע, רקד.

כן פה ירקות והצבע ירוק.

שורש שג -

גובה -

שגא-שגה, שגב (שג-גב).

משגה -

שגג, שגה, שגע.

וכן כאן - שגח, שגל, שגר.

שגה - גם טעות, וגם מחשבה.

וכאן גם - סג -

גובה -

פסג.

סר מהדרך -

סוג, נסג, נשג. (ואת הנסוג משיגים).

וכן - סיגים.

סגד - לאל, גובה.

סגר - שום סיג, חומה מוגבהת. כמו 'סוגה בשושנים'.

וכאן גם - סגל, סגן.

ושורש הג -

דיבור -

הגה - כמו שגה עניינו מחשבה, וגם סטייה (יגה - הגה מן המסילה, הגה סיגים). וכן המיית היונה.

להג - דיבור.

השורש יגה – גם תוגה, יגון.

וכן – נהג – בדומה ליגה במובן סטייה. וקרוב לו נהל.

שורש שד -

בהוראת שפע –

שוד, שדד.

שד (דד), אשד (שפך), לשד (לחלוח).

שורש שח-שכ -

שכיכה ושכיבה -

שכב, שכה, שכח (זיכרונו שכך), שכך.

שחה, שחה.

שורש שן -

חוד -

שן, שנהב, שן.

וכן בא במשמעות שינה.

שורש שס -

עניינו שיסוי -

שסה, שסס, שסע, שסף.

בשס (בושסכם על דל).

שורש שע -

עניינו פנייה, או הבטה -

שעה (פנה), שוע, שעשע, ישע.

שעשוע - הוא דבר שאתה פונה אליו ושועה אליו.

שוועה – פנייה. וכנגדה בא הישע. ויכול להושיע - השוע (אציל).

תשע - שוע, עשיר.

שען, להישען – דבר שאתה שועה אליו, לפי אבן עזרא.

בעניין שעשע יש להוסיף - שעשועים הם מנהג עשירים. לעניים בדרך-כלל אין זמן לזה, לפחות מבחינה היסטורית. אמור מעתה – שעשוע השוע. וכן הוא אומר בצורה הפוכה – לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי – תהילים קיט, צב.

שורש שר -

שרשרת, קשר -

שרשרת, קשר, גשר.

אולי גם ישר.

שרך - טבורך, הקשור.

אות ת' -

שורשי תא -

הכאה, קול הכאה -

נתח, נתך, נתס, נתץ, נתק, נתש.

וכן – נתן, נתר (התיר).

וכאן גם – נתיב.

וכן שורשי טא -

הכאה -

נטע, נטף, נטש.

וכאן גם - נטר.

(נטף ונטש הופיעו כבר).

שורש תק -

ניתוק

בתק, נתק, שתק.

וכן בתל (לא בתק).

וכן בתר.

שורש תש-אש -

תשיות -

תשש, ישיש, קשיש.